

1984

No. 10

heemkunde

gem. weerselo

3 maandelijks uitgave no. 10

VERENIGING HEEMKUNDE GEMEENTE WEERSELO

BESTUUR:

J.B. Schildkamp	voorzitter	05416-1617
H.J. Schuit	secretaris	05416-1474
L.A. Blenke	penningmeester	05410-13831

secretariaat: De Voortmors 106 7595 AE Weerselo

AFD. NATUURGROEP:

bestuur:

F. Holter	05416-1619
J. Nijmeijer	05411-249
J.B. Schildkamp	05416-1617

3-MAANDELIJKS KONTAKT ORGAAN

medewerkers:

H.J. Schuit	redactie en vormgeving
J.B. Schildkamp	redactie

redactie adres: De Voortmors 106 7595 AE Weerselo

JAARCONTRIBUTIES:

Lid	f 25,-	
Echtpaar	f 40,-	
abonnee	f 15,-	in gem. Weerselo
	f 20,-	buiten gem. Weerselo
Jeugdlid	f 15,-	

BANK:

RABOBANK te Oldenzaal.

Rek. No. 15.68.12.959 t.n.v. Heemkunde Weerselo

Foto op de omslag.

De omslagfoto toont het onderschoer van het erve Scholten Linde aan de Scholten Lindeweg in Volthe, gemeente Weerselo.

VERENIGINGS NIEUWS

Avondbijeenkomsten (Historie en Algemeen) 3de maandag van de maand

21 mei	jaarvergadering	
18 jun.	Hr.Engelbertink	Dia's Twents boerenleven
16 jul.	praatavond	
20 aug.	praatavond	
17 sep.	Hr.Welberg	Marke Kl. Driene
15 oct.	Hr.Hottenhuis	Markeboek v. Dulder
19 nov.	Hr.Wolbert	Gebruik v.d.computer binnen de heemkunde.
17 dec.	Hr.Schuit	Dia's marke Dulder

NATUURGROEP

Dank zij de bekendheid van Jan Nijmeijer met Natuurmonumenten en zijn kennis van vogels, vogelgeluiden en de flora, heeft hij van Natuurmonumenten het verzoek gekregen met hoogstens 5 helpers(-sters) in het Roderveld de vogels te inventariseren en wat de flora betreft, het onderzoek dat in 1980 door Anne Kooi en Silvia Janse gedaan is te vergelijken met de stand van zaken, nu.

Het is jammer dat niet alle leden van de Natuurgroep hieraan deel konden nemen, hetgeen wel de bedoeling geweest was.

Van onze ervaringen zullen we te zijner tijd in dit "periodiek" verslag doen.

We ontvingen een verzoek in de "mooie" maanden elke maand een wandeling te organiseren voor de liefhebbers. We hebben nu het onderstaande programma opgesteld.

We zouden hierbij aan willen tekenen dat dit voor het bestuur van de natuurgroep eigenlijk een te zware belasting is in de huidige samenstelling, en zien daarom uit naar

geïnteresseerde wandelaars, die willen helpen met het organiseren van dergelijke wandelingen in de toekomst, als het idee levensvatbaar blijkt te zijn.

Programma Wandelgroep.

- 1 juli Hulsbeek. Verzamelen om 8.30 uur op de tweede parkeerplaats aan de Deurningerstraat gerekend vanuit Weerselo.
- 22 juli Beuninger Achterveld. Verzamelen om 8.30 uur bij het Wesselinkshoes.
- 19 aug. Voltherbroek. Begin om 8.30 uur op de Zuidoever van het kanaal Almelo-Nordhorn t.o. de Hunenborg.
- 9 sept. Paardenslenkte bij het Springendalgebied. Begin om 8.30 uur bij het parkeerterrein bij de brandtoren aan de Hooijdijk.

Programma Studiegroep.

- 8 juli Grassen determineren langs het kanaal. Verzamelen om 8.00 uur bij de Agelerbrug.
- 12 aug. Kanaal Noordzijde bij de Harserveldbrug in de gemeente Denekamp om 8.30 uur.

Programma Jeugdgroep

- 24 juni Insektenonderzoek met o.a. loopkevervallen in de Noorderhoek, Lemselo. Verzamelen om 10.00 uur op de eerste parkeerplaats aan de Deurningerstraat gerekend vanuit Weerselo.
- 25 aug. (Zaterdag) Nachtdierenexcursie. Verzamelen om 20.30 uur bij de kruising van de straat van Rossum naar Ootmarsum en het kanaal.
- 23 sept. Houtwallenexcursie, indien mogelijk met het I.V.N. Nadere gegevens volgen later.
- 28 oct. Paddestoelenexcursie naar het Molenven.

MADIELIEFJE

Het is niet verwonderlijk dat een zo algemeen voorkomend plantje dat in het vroege voorjaar als één van de eersten onze weiden tooit (in de tijd dat de weiden niet alleen uit gras bestonden) vele namen heeft, zoals Meibloempje, Meizoentje, Meizeutje enz. Haar wetenschappelijke naam luidt: *Bellis perennis*.

madeliefje

Deze naam is niet moeilijk te verklaren, *Bellis* heeft te maken met het Latijnse *bellus*: mooi, fraai, en *perennis*: Voortdurend, (eigenlijk het hele jaar door, want de samenstellende delen van het woord zijn *per*: door en *annus*: jaar).

Perennis is ons ook van onze jeugd af bekend in de prachtige *Sequentia* van Pinksteren, die begint met "Veni creator Spiritus en eindigt met "Da perenne gaudium": Geef ons de altijd-durende vreugde," en wie zou dat niet willen.

Met de verklaring van de Nederlandse naam hebben we wat meer moeite.

Bij Jan de Vries (Nederl.

Etym. Woordenboek) vind ik voor de verklaring van het eerste deel -made- drie mogelijkheden t.w.

a) uit *magida*: maagd, dat zich verder kan ontwikkelen tot *megede*, *meyde*, *medde*, *made*. Dan zou *madelief* betekenen: welgevallig aan de H.Maagd- Worden of werden in Twente en de Achterhoek de *madeliefjes* niet *Mariabloempjes* of *Marienbleumkes* genoemd?

b) uit *made*: hooiland. Vergelijk het Twentse woord *Moat* en middelnederlands *made*, *mede*, en bijv. het Engelse woord *meadow*.

4

c) Tenslotte blijven er voor mij een paar mogelijkheden over die ik persoonlijk een beetje twijfelachtig vind. Er wordt gedacht aan een verklaring uit het Oudsaksische mat, metti: spijs, aangezien het bloempje als eetlustopwekkend beschouwd werd, en verder is er nog de verklaring uit Middelnederlands Mate: onbeduidend, klein.

Gebruik: De gekneusde blaadjes en bloempjes werden gebruikt ter verkoeling en genezing van wonden en bij beenbreuken. Vandaar een Duitse volksnaam Beinwell en Knochenheil. Ook werd het gebruikt bij een beroerte, vandaar de naam Herba paralysios.

Beschrijving: De bloemhoofdjes hebben aan de rand witte vrouwelijke lintbloemen, die meer of minder duidelijk in twee rijen staan. Het gele hartje bestaat uit tweeslachtige buisbloemen met 5 slippen aan het eind. De bladrozetten drukken zich vlak tegen de bodem aan, zodat het gras daaronder geen kans krijgt.

WITTE DOVENETEL

Veel minder veelvuldig dan vroeger, maar toch nog langs sloten en bermen vrij algemeen, is de witte dovenetel, een naam die bijna voor zich zelf spreekt.

Dove netel zal wel als tegenstelling met de brandnetel bedoeld zijn en doof in de betekenis van "geen brandharen bezitten", maar wel op de brandnetel lijkend.

Of moeten we denken aan de oude Latijnse benaming *Utricularia mortua*: dode netel? Op het -niet brandharen hebbend- wijzen namen als dove braanekkel, makke brandekkele, tamme nettelt enz. Hij wordt ook wel

bloeiende brandnetel, broeinetel, witte brandnetel genoemd. Voor de Veluwezoom en Twente vinden we nog "dauw-nettel". Uit onze kinderjaren weten we dat we de afzonderlijke bloempjes uittrekken en leegzogen, want ze zijn rijk aan honing, of liever nectar. In Friesland wordt de dovenetel dan ook "Hunichblom" genoemd, Zuikertjes in oostelijk Noord-Brabant, Zoete netel in de Betuwe. Verder Zuigbloem op Texel, Zuigbuisje op Voorne en Beierland. Interessant is de naam die in Friesland en Engeland voorkomt, nl. resp. Adam-en-Eva en Adam-and-Eve-in-the-bower, hetgeen betekent Adam-en-Eva-in-het-prieeltje, en waarlijk als je de bloeiende plant ondersteboven keert, zie je op de bodem van de bovenlip (een soort omhullend kapje) de twee lange meeldraden als twee menselijke figuren naast elkaar liggen.

De wetenschappelijke naam, *Lamium album* levert niet veel moeilijkheden op. *Lamium* heeft te maken met het Griekse woord -lamos-: keel of keelgat en heeft betrekking op de muilvormige bloemkroon en *album* betekent -wit-.

Gebruik: In de volksgeneeskunde maakte men er gedroogd of niet-gedroogd thee van en gebruikte het bij menstruatiestoornissen, bij buikloop en bloedarmoede.

Literatuur:

- 1- Flora, Heukels, v.d. Meyden
1983
- 2- Wilde planten, Readers Digest
1982
- 3- Planten en hun naam, H. Kleyn
1970

J.B. Schildkamp

OMSLAGFOTO

In verband met ruimtegebrek kon in de vorige uitgave niet nader worden ingegaan op de nieuwe omslagfoto van dit boekje. Daarom nu enige bijzonderheden over het gefotografeerde erf van Scholten Linde.

In 1475 heette het erf Lindele en in 1601 behoorde het tot het HUIS LAGE. De bewoner was in 1644 boerrichter van Volthe. In 1751 lezen we dat Scholten Linde zelf eigenaar is van de boerderij. Waarschijnlijk was dat al eerder het geval.

In 1823 trouwt Hendrikus Scholten Linde, geboren Sanderink met Geertruid Scholten Linde, geboren Ottinkhof.

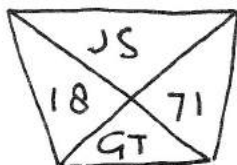
En nu terug naar de omslagfoto. Als we deze goed bekijken, dan zien we dat in de horizontale gebintbalk de volgende tekst is aangebracht:

+ WOLTER FENNE ♂
ANNO 1638

Volgens de heer Hagens, in het jaarboek Twente 1964, betekent dit "Wolter en Fenne".

Voor en achter de namen zijn de huismerken aangebracht. Ongetwijfeld zijn dit de voornamen van het echtpaar dat in 1638 het erf geheel of gedeeltelijk heeft herbouwd of vernieuwd.

Op de, uit Bentheimerzandsteen gemaakte boog (boagn) staat op de sluitsteen, midden boven:

In 1871 hebben de bewoners het erve gerenoveerd.
J S staat voor Johannes Scholten Linde + 1902
G T staat voor Gertruide Teuse + 1883

Deze overgrootouders van de huidige bewoner E.J.Scholten Linde zijn in 1853 getrouwd en zullen waarschijnlijk de boog uit Bentheimer zandsteen hebben laten aanbrengen. Op onderstaande foto ziet U de voorzijde van het erf.

H.J.Schuit

HERBERGEN EN LOGEMENTEN IN DE GEMEENTE WEERSELO.

Dat er reeds in het verre verleden in de gemeente Weerselo sprake is van herbergen en logementen, wordt omschreven in een op 28 juni 1823 alhier gehouden raadsvergadering.

Hierin deed de schout van Weerselo verslag van zijn werkzaamheden aan de raadsleden. In zijn betoog aan de raad gaf hij als zijn mening te kennen dat de drie grootste en tevens bekendste herbergen in zijn gemeente meer accijns zouden moeten betalen volgens het reglement op de "rigtige invordering van de belasting op het binnenlands gedistilleerd".

De schout noemt één herberg op het Stift en een andere op het Loo te Dulder. Dit waren in die tijd bekende herbergen in onze gemeente.

De herberg op het Stift was gevestigd in de voormalige Vicarie die de kastelein Jan Bolk op 1 februari 1813 van het Domeinbestuur kocht voor de prijs van f 1400.-

De herberg op het Loo was de schippersherberg "De Blenke". (Zie verenigings orgaan no. 2)

Behalve deze twee herbergen zijn er toen, in onze gemeente verspreid, nog enkele kroegjes geweest.

Ook bekend is dat er in die tijd op het platteland de sluikhandel in gedistilleerd veel voorkwam. Deze handel in sterke drank was toen al verboden bij plaatselijke verordening.

In het verslag van de raadsvergadering, gehouden op 21 april 1827, wordt de zaak van een kastelein uit Rossum behandeld. Deze eigenaar van een klein kroegje ergens in het veld te Rossum, had zich schuldig gemaakt aan het klandestiene vervoer van twee kannen jenever, samen inhoudende negen liter sterke drank. De overtreder werd daarbij door de commiezen A. Bandjes en J. D. Carstens, beide gestationeerd te Oldenzaal, in het veld aangehouden.

Tegen verdachte werd proces-verbaal opgemaakt en het gedistilleerd in beslag genomen.

De burgemeester van Weerselo kreeg de zaak te behandelen.

In aanmerking werd genomen dat de overtreder bij het vervoer van de kannen jenever van geen biljetten of documenten was voorzien en derhalve ingevolge het Reglement op de heffing der gemeentelijke opcenten van de accijns op het binnenlands gedistilleerd, zich had schuldig gemaakt van het frauderen der gemeentelijke opcenten en derhalve beboet werd met f. 9.- goedgekeurd door de Raad.

Verdachte gehoord, ging met deze opgelegde boete accoord en wenste een minnelijke schikking te treffen met de Raad. Als merkwaardigheid in deze oude rechtspraak zij nog vermeld dat éénderde van de boete moest gestort worden in de gemeentekas, terwijl het overige bedrag van f 6.- aan de plaatselijke armen van Weerselo werd geschonken.

De toenmalige burgemeester van Weerselo, Jhr. Van Bonninghausen, schijnt geen hoge dunk te hebben gehad van de in zijn gemeente aanwezige herbergen. Dit blijkt wel uit een door hem op 21 april 1884 gedaan schriftelijk verzoek, gericht aan het College van Gedeputeerde Staten te Zwolle, want hij schrijft:

"Alle herbergen in mijn gemeente waar krachtens vergunning sterke drank wordt verkocht, zijn van bescheiden omvang. Het zijn alle geringe kroegjes wier lokaliteiten zich op een enkele niet noemenswaardige uitzondering, hoofdzakelijk tot eene boerenkeuken bepalen.

Ik acht het wenselijk dat in mijn gemeente tenminste in één behoorlijk lokaal gelegenheid wordt verstrekt tot het bekomen van sterke drank. Dit om ook vreemdelingen niet te noodzaken zich in een kleine tapperij in een boerenkeuken te midden van personen uit de laagste stand der samenleving te begeven."

Tot zover het schrijven van de burgemeester Jhr. Van Bonninghausen van Weerselo.

In de loop der jaren begon de regering het grote belang in te zien van een goede drankwetgeving voor het gehele land. In verband met het steeds toenemende verbruik van sterke drank door de bevolking met alle daaraan verbonden ellende, kwam in het jaar 1881 de eerste Drankwet tot stand. Na de invoering van deze wet op 28 juni 1881, houdende bepalingen tot regeling van de kleinhandel in ster-

ke drank en tot beteugeling van openbare dronkenschap, werd de registratie van reeds bestaande herbergen en logementen in de gemeente Weerselo, beter bezegeld. Voor de nieuwe Drankwet van 1881 bedroeg het aantal herbergen, logementen en tapperijen in de gemeente Weerselo in totaal 25 stuks, verspreid over de verschillende buurtschappen

Dorp Weerselo:

1. Rikken, C.	Weerselo nr. 66
2. Silder, A.	nr. 68
3. Van Olffen, Th.H.	nr. 73
4. Evelo, G.	nr. 83
5. Witbroek, H.J.	nr. 92
6. Bolk, J.	nr. 93

Dulder:

7. Roetgerink, H.J.	Dulder nr. 55
8. Mekenkamp, H.	nr. 25
9. Luttkhuis, E.	nr. 57
10. Pross, A.	nr. 68
11. Oosterik, H.	nr. 81
12. Withag, J.	nr. 92
13. Gosselt, G.	nr. 179

Rossum:

14. Vos, A.	Rossum nr. 52
15. Heerink, G.	nr. 55
16. Hesselink, G.J.	nr. 89

Lemselo:

17. In t Veld, G.A.	Lemselo nr. 75
---------------------	----------------

Deurningen:

18. Pelster, B.	Deurningen nr. 60
19. Nijhof, G.J.	nr. 67
20. Wennink, G.J.	nr. 96
21. Luttkhuis, J.	nr. 152

Hasselo:

22. Bos, G.H.	Hasselo nr. 18
23. Ten Hove, G.J.	nr. 140
24. Wienk, G.J.	nr. 155
25. Lansink, J.H.	nr. 156

Op welke eenvoudige wijze enkele Weerselose kasteleins hun aanvraag om sterke drank te mogen verkopen, indien- den bij het gemeentebestuur volgt hier:

"Edelachtbare Heern, " De ondergeteekende is mondelings verzocht en belast omdat dezelfde niet kan schrijven, zoo zegt hij dat hij wenst voort te gaan met den verkoop van sterken drank ook na Mei 1883. Zoo als ook dit loopende jaar is geschied met de vergunning". Uw dienstwillige die- naar".

Tweede epistel: "Wel beminde Heern Burgemeester en Wethou- ders, ik verzoek Uw beleeft weder voor 1883 in het vergun- ningsrecht van verkoop van sterken drang in het klijn ge- zet te worden. Uw dienstwillige Tapper".

Zoals men ziet, de schriftelijke aanvragen van onze kaste- leins uit het verleden droegen een zeer minzaam karakter. Men wilde de "Heern", kennelijk niet voor het hoofd sto- ten.

Waar zijn ze gebleven deze gemoedelijke herbergen en kroegjes, met ruige landarbeiders en zwervende kooplieden aan de tap. Na het late sluitingsuur kon men de stamgas- ten lichtelijk aangeschoten op de wegen aantreffen niet gehinderd door modern snelverkeer en zonder gevaar voor eigen leven.

H.Kollen.

ADELIIKE HUTZEN IN DE GEM. WEERSELO omstreeks 1675

Saterslo

Saasveld.

Het hoogst besturende orgaan van Overijssel werd vroeger gevormd door de RIDDERSCHAP en STEDEN.

De ridderschap werd vertegenwoordigd door de drosten van Twente, Salland en Vollenhove; de steden-vertegenwoordiging beperkte zich tot de steden Deventer, Zwolle en Kampen.

De adel heeft sedert de 12de eeuw haar stempel op Twente gedrukt. In de bisschoppelijke tijd had zich naast de oude adel uit de tijd van de Mengtubanten een andere adel ontwikkeld, een z.g. dienstadel die later in onze streek haar macht ging uitoefenen.

Deze situatie is blijven bestaan tot het begin van de 19de eeuw. Napoleon heeft een eind gemaakt aan de adellijke overheersing. Dat gebeurde op een veel minder bloedige wijze als toentertijd in Frankrijk.

De overheersing door een bepaalde groep mensen bleef echter bestaan, want de dienstadel werd opgevolgd door de geldadel. Voor de bevolking was er weinig verschil te ontdekken.

De macht van de dienstadel berustte op het grootgrond-

bezit, waardoor ze feitelijk de economie beheerste. Dit grondbezit was mede verkregen, doordat de boeren hun bezittingen aan de adel afstonden om als tegenprestatie bescherming te verkrijgen tegen plundersaars die in grote groepen het Twentse land afstroopten.

Deze adel, waartoe ook de Twentse jonkers behoorden, woonde in burchten, versterkte Huizen en Boerderijen die meestal van een gracht voorzien waren.

Marco Vincenzio Cornelli, kosmograaf van Venetie, heeft omstreeks 1675 een kaart van Overijssel gemaakt, waarop alle adellijke behuizingen zijn aangegeven. Voor zover het onze gemeente Weerselo betreft, vinden we de volgende huizen genoemd:

HET GROOTENHUIJS in GAMMELKE

Van deze havezate is ons nog weinig bekend. Wel weten we dat vlak in de buurt, in Herthme, ook een kasteel gelegen heeft dat de zelfde naam droeg. Er bestaat een pentekening van het Grootenhuys in Gammelke, waarvan enkele historici aannemen dat deze niet van de havezate in Gammelke is doch van het gelijknamige kasteel in Herthme. In 1295 wordt de havezate in Gammelke genoemd. De bewoners ervan noemden zich "Heeren van Gamelicke"(Gammelke). In 1381 vinden we het Groote Hus en in 1422 noemt de bewoonster zich mevrouw Bosch van Drakenstein, Barones van Grootenhuys tot Onstede.

In 1475 (schattingsregister) komen we het Groethus tegen. In de 17de eeuw heeft het huis als havezate geen erkenning van de Ridderschap en Steden gekregen. Joan Ripperda schrijft dan in 1652 in zijn request: "Zij Ed. goed Het grootenhuys to Gamlicke in t Kerspel Oldensal..... en van ouds, is een adellijke Hovesate".

In 1602 heet het huis "Groethus". Het was toen een erf van redelijke omvang. Het is niet zeker of dit erf het bedoelde adellijke Huis is. Zo ja, dan is in 1953 het landgoed gesplitst. Wanneer het huis is afgebroken weten we nog niet. Het is opvallend dat zowel in de marke Dunder, als in de marken Deurningen, Gammelke en Herthme voorname goederen

genaamd Het Grootenhuys voorkwamen.

HET EVENLO in VOLTHE

Eens een havezate, een kasteelachtig goed, waarvan de adellijke bewoners de toenmalige marke Volthe hebben beheerst.

In 1779 heeft de bewoner Reint Jan Baron Sloet tot Everlo een ontwerp van algemene verdeling der Overijsselse marken opgesteld. Hij was toen markerichter van Volthe. Overgebleven van dit eens zo mooie kasteelachtige huis is alleen het voormalige bouwhuis.

Voor verdere gegevens verwijzen we naar ons verenigingsorgaan no. 1.

HET SLOT SATERSLO in SAASVELD

Deze burcht heeft in Saasveld gelegen en wel ter plaatse waar nu de kerk en pastorie staan. Resten van de fundatie zijn nog te vinden in de tuin van de pastorie.

Vermoedelijk bestond deze havezate al in de 10de eeuw en is zij van eenvoudig erf uitgebouwd tot het trotse slot waarvan verschillende pentekeningen bestaan.

De heren van Saterslo stonden niet zo goed bekend, ze gedroegen zich vaak als pure roofridders en leefden voortdurend in onmin met de bisschop van Utrecht, hun leenheer. Door de eeuwen heen hebben de bisschoppen van Utrecht veel te stellen gehad met de heren van Saterslo en diverse keren hebben zij een strafexpeditie uitgezonden naar deze plaats.

Het kasteel is meerdere malen verwoest.

Meer over Saterslo vindt U in ons verenigingsorgaan No.3 en in het boekje "Duizend jaar plaatselijk en drie honderd jaar parochie-leven van Saasveld" geschreven door Dr.G.J.M.Bartelink uit Oldenzaal.

HET STIFT te WEERSELO

Het Weerselose Stift is het oudste klooster in ons gewest.

Het is ontstaan in 1142 en was oorspronkelijk een dubbelklooster. In de eerste eeuw van zijn bestaan, een periode waarvan we nagenoeg niets weten, zijn de monniken verdwenen. In de loop van de daarop volgende eeuwen is het een wereldlijk Stift geworden.

Er is nog veel behouden gebleven. Het Stift is nu beschermd dorpsgezicht.

Voor verdere gegevens verwijzen we U naar de publikaties van de heer Dingeldijn e.a. en naar ons verenigingsorgaan no. 7.

HAVEZATE t HOICKINCK

Op de plaats waar nu de boerderij van de familie Brunne-kreef staat, aan de Monnikweg no.6, lag eens de havezate Het Hoickinck.

Dit hof, één van de drie in de marke Dulder, wordt reeds in een document in 1100 genoemd.

In 1381 wordt de havezate aangeduid met Hoyinchof en later met Huykinghoff en Huickinck.

In 1350 begeerden de bewoners van het platteland van Overijssel, Frederick van den Hoevell, bewoner van het Hoickinck, als kerkvoogd. De Utrechtse en Deventerse burgerij verzetten zich hier tegen en dus werd het een ander.

In 1100 noemden de bewoners zich Hoevel of Hövel en soms Heeren van Dulre.

In 1365 was Herman van Heuvel eigenaar van het Hoickinck en in 1434 was dit Rodolf van den Heuvel.

In 1457 werd Geze van Heyden beleend met het goed en in 1484 wordt dit Alert van Heyden.

In 1489 is Hermen van Heyden op het Heynckinckhoff en in 1497 is zijn opvolger Wolter van Heyden.

In 1509 stelde Pelgrine van Heuvel, als kloosterjuffer van het Stift Zwartewater te Hasselt, bij testament tot haar erfgename haar zuster Johanna van Heuvel die daarmee de nieuwe meesteres werd op het goed.

In 1574 is Johan van Hoevell tot Hoickinck met de havezate beleend. In 1712 wordt het Hoickinck verkocht aan

Adolf Hendrik Bentinck. Deze was ook in het bezit van de havezate Beverfeurde in Rijssen. Het huis was reeds be-
 hoorlijk in verval geraakt. Het bouwhuis met één vuurste-
 de was nog overgebleven en dit was aanleiding voor Adolf
 om verlaging van "belasting" te vragen. De belastingaan-
 slag werd nl. bepaald naar het aantal aanwezige vuurste-
 den.

In 1758 wordt Beverfeurde als eigenaar genoemd, waar-
 schijnlijk de zelfde familie als Bentinck die zich nu
 echter Beverfeurde noemt.

In de 18de eeuw kende de marke Dulder drie markerichters
 die beurtelings deze funktie vervulden. Deze waren verte-
 genwoordigers van Huize Saasveld, Het Hoickinck en het
 Stift Weerselo.

Wanneer de laatste resten van de oude havezate zijn opge-
 ruimd is onbekend. Na 1758 zijn we het goed niet meer in
 oude geschriften tegengekomen.

Vóór en tot 1890 woonde de familie Huiskes op een boer-
 derij die waarschijnlijk de bouwhof is geweest van het
 Hoickinck. Daarna heeft Dreteler er gewoond en nu reeds
 meerdere jaren is de familie Brunnekreef de bewoner
 van deze bouwhof of althans van de plaats waar vroeger de
 bouwhof heeft gestaan.

Op oude kaarten is het Huis achter de bouwhof gelegen.
 De heer Brunnekreef bezit een pentekening van de oude ha-
 vezate.

BELLINCKHOF

Juist over de grens van Dulder met Albergen heeft in
 laatst genoemde marke eens een voornaam Huis gestaan.

In Dulder is een weg genoemd naar deze havezate.

Onze heer Vrieling meent de resten van de fundaties nog
 te kunnen vinden. We laten dit huis, dat buiten de gren-
 zen van onze gemeente heeft gelegen verder onbesproken.

Doop-, Trouw- en Begraafboeken van de N.H. Kerk te
Weerselo.

Algemeen wordt aangenomen, dat er geen D.T.B.-boeken van de Weerselose Stiftskerk van vóór pakweg 1810 bewaard zijn gebleven.

In het archief van de Oudheidkamer Twente te Enschede bevindt zich echter een brief die doet vermoeden dat er wellicht toch nog iets van de verdwenen registers kan worden achterhaald.

Het betreffende schrijven -Nr. GOZ/R7- is afkomstig van baron F.F. De Smeth, burgemeester van Ferwerderadeel en gedagtekend Ferwerd, Friesland, 21 november 1915.

De opsteller, nakomeling van het echtpaar D.C. Du Tour van Bellinchave, dat in de tweede helft van de 18 de eeuw bij c.q. op het Stift woonde, vermeldt, dat hij in het bezit is van een aantekening uit het eind van de vorige eeuw van de heer R. Hattink. Deze verwijst naar aantekeningen door hem gemaakt uit "een doopregister van Weerselo, privaat-eigendom van den heer R.F.C. Wilmink aldaar".

De heer De Smeth voegt er fijntjes aan toe: "Of dit doopboek behoorde aan het Stift of aan de kerkelijke gemeente van Weerselo, weet ik niet, maar iemand die zich in de privaat-eigendom van een Doopboek verheugt, bezit allicht meer documenten". Volgt de raad om navraag te doen bij deze persoon of zijn nakomelingen.

Of dit onderzoek is ingesteld en zo ja met welk resultaat is mij onbekend. Mogelijk weet men er meer van in Weerselo.

Enschede, jan. 1984

Jan Wiefker.

1400 - 1500

Wie vatt de historie wier op in 1403. Doo beleenn Bertold van Buren, proost van t kloaster Werden (zee deel 8), n zön van Bertold van Dulre, den ok Bertold hetn, met t spil Ludelving(Scheaper,fam.Mulders). Bertold zien noageslacht kondn t earf kriegn vuur " een heerwade(d.i. de oetkering duur n leenman an n leenheer doan, wanneer der nen nein opvolger koump). Dee oetkering was 1 mark Osnabrücker denariën(1 denarie is ongeveer 40 ceant).

In 1443 krig Ghert van den Tije oet de noaloatnschop van de zusters van Grijmberge (Grimberg was n kasteel in de marke Notter bie Riesn) de Hertinchof (Hesmöl).

In 1449 wördt vuur t eerst Hofstede neumd. Dat spil hef legn in de bocht, a'j van n Beanterd op n Oatmörschediek angoot. Hofstede heurn doo tot de commanderiej van Oatmörschen. Dat kasteel hef stoan dicht bie t los hoes van Oatmörschen, woar no de boerderiej van Wientjes lig.

De volgende leenman van de Scheaper was Reynolt Hake, den in 1453 verkloarn t earf van de proost Johannes van Limburg te hebn ontvagn.Ziene earfgenaamn zoln t spil könn owernemn vuur 2 mark Osnabrücker penningn.

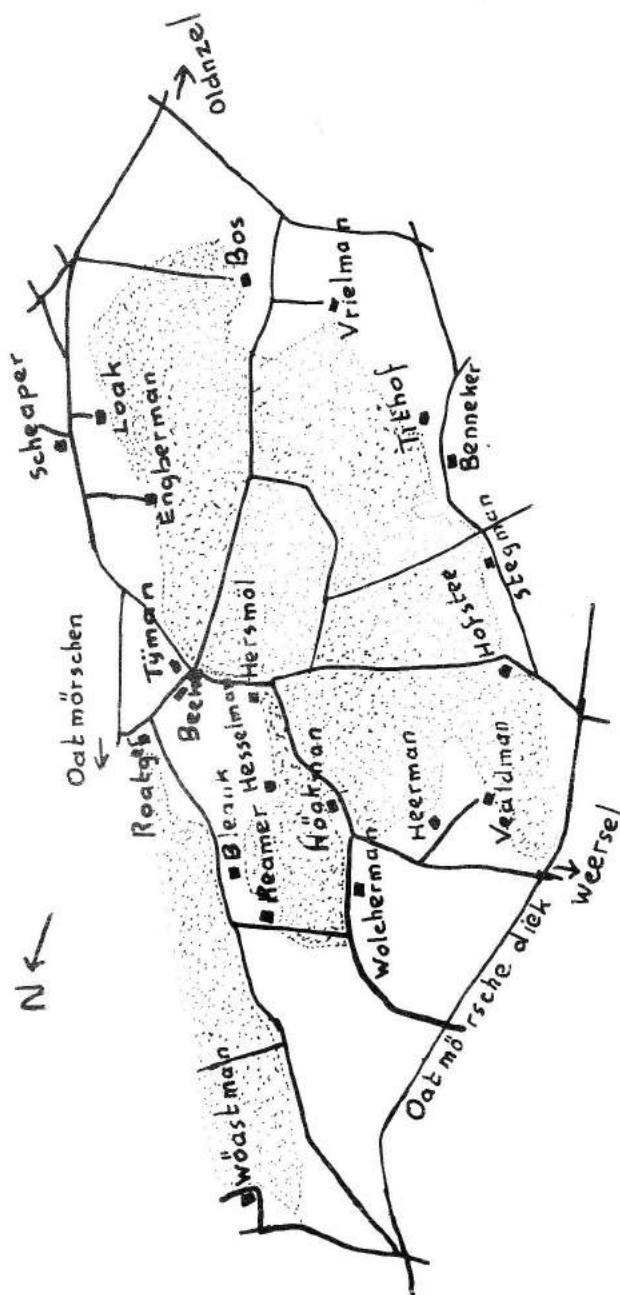
In 1457 is Brant Tythoff leenman owwer t earf Tijdhof.

In dat zölfde joar is Jutte van Bervorde leenvrouw o.a. van de tiende owwer Remberting (Reamer,fam. Kleissen) en Rutger van Honschloe leenman o.a. van de grove (de row) en de smalle (productn oet n hof) tienden van ter Herstmollen (zee de bielage).

Roelof van Twicloe, den de Jager het, krig de tiende owwer de Hersmole.

In 1460 wördt Reinold van Coevorden beleend met o.a. de Woeste. In 1383 har van Coevorden Wöastman ok a (zee deel 8).

David van Bourgondië, bisschop van t Sticht Utrecht, dus ok van Twente, hef in 1475 de leu in Twente ne belasting oplegd, umdat he n paar joar doarvuur geald har opnöm'n van de drei steedn Devnter, Kaampn en Zwol en dat geald mos he

moal wier doon. Dit schattings(belastings)register is t volledigste documeant, dat wie owwer Twentse boernearvn hebt. Oondergetekende is gangs um al dee boerderiejn zoa-völ möglik op ne kaart van 1850 (schaal 1:50.000) te plaatsn. Al de boerderiejn, dee in Rossum in 1475 bestundn za'k neumn en ik heb ze op ne biegoande kaart zett, waar-oet blik, dat de earvn almoal mooi um n Rossumschen es liegt en n paar bie n Steanhöwwer es. Ik begin met dee boerderiejn, dee 2schilt = 60 stuwer mosn betaaln en doarmet de grötste earvn of in ieder geval n grötstn inbreng hadn:

Lowyck(loak), Lovelding(Scheaper), Busch(Bosch), dat warn twei earvn en allebear gewaard en betaalt de helft en hef as boarg Heer Ludker ten Torne, Vriling(Vrielman), then Velde(Vealdman), Heringman(Heerman), Hoyking(Höakman), Reymarding(Reamer), Thijg(Tijman), Tijthoff(Tithof) denstman d.w.z. is van adel, he wör ok anslagn vuur 2 schilt, mer betaaln niks, Benning(Benneker).

Dan de boerderiejn dee 1 schilt = 30 stuwer mosn betaaln, mer zik wa hadn opwearkt, zoadat ze gewaard warn in de mar-ke:

Engelberting(Engberman) ondanks at den wa betaalt, wördt he wa verbuurd verkloard en dat gebuurt ok met de rest, Stege(Stegman), Hofstede, Woltghering(Wolcherman) ne gewaarde kötterstie, Hesseling(Hesselman), Hersemole(Hesmö), Roetghering(Roatger) en Woste(Wöastman).

Blankenvoirt(de Bleank) en Beeke ne kötterstie mosn ok 1 schilt betaaln, mer wördn nich verbuurd verkloard.

David van Bourgondië, bisschop van Utrecht, beleent in 1476 Zweder van Overhagen, den beschearmheer was van t kloaster op t Stift Weersel, met o.a. t earf de Woeste, dat duur slecht beheer leug stun.

In 1481 gef bisschop David van Bourgondië an Goedert van Reede, drost van Twente, t earf Benneking, dat vrower Bernt en Henric van Rede hadn, mer dee boerderiej was ok a duur slecht beheer leug komn te stoan.

In 1483 vermeldt Johan Quant, rechter in Oldnzel, Dat Henrick van Bervorde en Ermegard (zee 1457), dee met mekaar trouwd warn, o.a. de tienden owwer t earf Reymeringk owwerdrögn an t heilige Geestgasthoes in Oldnzel, dat in 1665

de eerste ofzonderlike keark vuur de katholiekn van Rossum wör.

In 1484 wördt Geert ten Tythove, noa n doad van zien vader Brant(zee 1457) leenman van den Tijthoff. In datzölfde joar wördt Johan de Roede vuur t kloaster van t Stift Weersel, noa n doad van Zweder van Overhagen beleend o.a. met t earf de Woeste as stichtsleen(zee 1476).

Steven van Honichlo, den ok nog n naam har van Tappe, wör noa n doad van zien breur Rutger o.a. beleend met de grove en smalle tienden van te Herstmolen (zee 1457).

In 1490 vestigt Geert ten Tythove, oonderwiel at zien leenheer bisschop David van Bourgondiëder bie is, vuur t Tertiarissen zuster-convent in Hasselt ne joarlikse oetkering van 13 mur row op t earf de Tythhoff. Geert belowt dee 13 mur binn de zes joar te losn.

In 1492 is der ne rechtszaak tusschen n drost van Twente, Gerrit van Welvelde in de marke Zeandern en Johan Benninck, Evert ter Stegen en Geert Herink oet Rossum en dat geat dan owwer t toobrengh van ne keurbare woonde an Johan ter Beke. Zie zölt anwiezn, wel at der schoold har, aans möt ze der almaal vuur boetn.

In datzölfde joar wördt Jutte van Bevervoorde, werrevrouw van Hendrik Droste, noa n doad van eer breur Hendrik, beleend o.a. met de tienden owwer Rembertinck(zee 1483).

In 1497 wördt Johan then Tythove, noa n doad van zien vader gheert, o.a. beleend met de Tythoeff(zee 1484).

Wat in 1484 is gebuurd met Wöastman wördt in 1497 herhaald.

En ok wat betreft de Reamer ne herhaling van 1492.

Op nei wördt Goert van Rede beleend met t earf Benneking net as in 1481.

Bronn:

1. Archief kloaster Albergen
2. Archief hof Espelo
3. Tijdrekenkundige registers van Overijssel
4. Het schattingsregister van Twente van 1475
5. Regesten bisschoppen van Utrecht
6. Archief Oldenzaal
7. Van Ludolvinck tot Scheperke. H.W.Hammer

Bielage:

Tijdrekenkundig register van Overijssel.

24 - 10 - 1457

Beleend Rutger van Honschloe, de Maat te Lemselo (Leemslo), in het kerspel Oldenzaal, Tuysing te Vasse en de grove en smalle tienden over den hof te Greasdorp. Volmering te Dulder en de tienden daarover grof en smal, voorts Jacobinck te Hasselo en de tienden grof en smal, wijders de grove en smalle tienden ter Herstmolen te Rossum en over Roelevinck te Lonneker.

H. Engelbertink

op

Nei Engberman.

T oalde Volk

dreumend kaan'k oew ploetern zeen
oalde volk oet gries verleedn
k deanke zoo an oonze tied
zi'w de zin van t leaven kwiet ?
a'k konklusie trekke noew
scheet'w te kort bie'j volk van toen
oalde tied wat waa'j wat weerd
n geest van vroger zi'w verleerd.

H. Bolk

Weerselo

DE NAMEN VAN DE VROEGERE BEWONERS VAN DE MARKE DULDER

Bij het doornemen van allerlei historische stukken, de marke Dulder betreffende, valt het op dat steeds weer dezelfde namen voorkomen.

Uit nieuwsgierigheid ben ik een tijdlang elke naam die ik tegenkwam gaan noteren. Het betreffen stukken uit de 15de-16de en de 17de eeuw.

Een duidelijk verschil in naamgeving bestaat tussen de eenvoudige landslieden, die steeds met één voornaam worden genoemd, en de voorname, adellijke lieden die met meerdere voornamen worden aangeduid.

Het eenvoudige onderzoekje heb ik beperkt tot de landlieden.

Het totaal aantal genoteerde namen:

Voor de mannen 250 en voor de vrouwen 260.

De meest voorkomende namen zijn hieronder aangegeven.

Het aantal malen dat de zelfde naam voorkwam is in procenten van het totaal vermeld.

Vrouwen:

Fennen-Fenne-Ffenne	18%
Gesen-Gese-Gesem-Geszem-Gesene	13%
Alyde-Aleide-Alheit-Aliken-Alyt-Alijdt-Alijdt	12%
Swenne-Swennen-Schwennen-Zwenne	9%
Grete-Greten	6%
Jenneken-Jenneke-Jennen-Jenne	6%
Gertken-Gredtken-Gredken	4%
Berte-Beerten-Beerte	3%
samen	71%

Minder vaak komen voor:

Ahlen(Ahle)-Chatrina(Katherinen-Catarina)-Gewe(Gewen)-Gebben-Johenijken-Merije(Marije)-Hille- enz.

Mannen:

Johan-Johanne-Johannes	26%
Gerdt-Gert-Gerten-Geerd-Geert	7%
Lambert	7%
Luken-Lucken-Lukene-Loeken-Luicken-Luickes	7%
Bernt-Berent-Berende-Bernte-Berendt	6%

Hermen	6%
Egbert	5%
Henric-Henrick-Henricus-Henderick	5%
Albert-Alberdt-Alberte	4%
samen	73%

De andere 27% wordt gevormd door minder vaak voorkomende namen zoals:

Bertholt-Cristoffer-Diderick(Direk)-Evert-Gerdus(Gerde)-Lutter(Lutten)-Peter-Warner(Werner-Werners)-Willem-enz. enz.

Elke eeuw komen nieuwe namen voor die daarna gebruikt blijven worden.

Henric komt in de 15de eeuw voor en is in de 17de eeuw Hendrik geworden.

Bij de adellijke vrouwen komen we tegen:

Geertruid-Elisabeth-Mechteld-Anna-Florentina-Elsabe-Maria-Joanna-Marta-Sophia-Margarita-Grete-Beate-Vrieda-Hermina-Alegunda-Kunegonde-Ernestina-Issabella-Wilhelmina-Henrietta-Swanna-Maritien-Bia-Geese-Lysebe-Hadwig-Heilwig-Christina-Everhardina-Jurriana-Rudolphina-enz. enz.

Op een uitzondering na zijn dit namen die ook in onze eeuw nog veel voorkomen.

En nu de namen van de adellijke mannen:

Otto-Antonius-Ecbert-Rudolf-Everhard Nicolaas-Gerard-Bernard-Ernst-Got-Wilhelm-Werenbold-Arnold-Frederik-Werner-Gottfried-Dirk-Arnoldus-Geert-Rutger-Herman-Aernt-Wolbertus-Lephardus-Ludolf-Sweder-Reynolt-Engelbert-Godert-Hendrik-Arent-Hidde-Joost-Jan-Wolf-Bochard-Coenraad-Floris-Dyderick-Unico-Claes-Roebert-Rosier-Swier-Adolph-Joseph-Sander-Mattheus-Jorrien-Goossen-Maurits-Kunne-Gerlich-Dietmer-Hermen-Maareten-enz. enz.

Deze opsomming van namen is natuurlijk zeer onvolledig maar geeft toch voldoende inzicht in het naamgebruik in deze eeuwen.

H. J. Schuit

